

Hárs József:

AUGIÁSZ ISTÁLLÓJA

(Herkules, akit egykor Héraklésznek is mondtak, elmerülten nézegette ujjainak csúzos göbeit, majd barázdás arcából kivicsorított a szelíd patak vizébe. Hajaj, bizony foghíjasan. — Mind meglenne, ha nem verekedtél volna — nyaldosta körül a maradékot. Vajon még mindig olyan erős, amilyennek hízelgői állítják, mikor — mint gyerekek a mesét — ismételten meghallgatják visszaemlékezéseit? Mostanában többször áll görcs a lábszárába. Most is... Valaki jóakarója vagy inkább gonoszkodni kívánója mondta, hogy ilyenkor lábujjhegyen kell egyensúlyozni, akár a darvak a vízben. Ej, igaza van, elmúlt. Mi lehet az oka? Rozsdásodik, miként otthon a kardja? Valóban, régóta munkátlanul tersed ebben a dombon túli kisvárosban. Semmi érdeklődés „magasabb helyről”, semmi megbízás! Legalább itt halomra püfölnék egymást, hogy kipróbálhatná, tud-e még rendet teremteni! És az elmélyült gondolkodás jeleként simogatta-tekergette őszülő szakállát. Aztán jobb híján lezöttyent a fűre.)

+ + +

Volt a polgárok között egy alacsony, vékonypénzű legényke, tele jószándékkal, segíteni akarással, akit éppen ezért mindenki szeretett. És ki is használt persze. Ha nem tudták hova küldeni levéllel, virágcsokorral, nagy unatkozásukban akkor is igénybe vették, mert bármit kérdeztek tőle, mindenre tudott válaszolni. Azt sem bánták, ha ilyenkor — meggondolatlanul? vagy tekintélyt nem tisztelve? — kioktatta őket. Mindig volt nála egy papirusztekercs, amit éppen elkunyerált valamelyik paptól vagy iskolamestertől. S ha békén hagyták, hát nekibuzdulva, hangosan olvasott.

És nem sértődött meg, ha közben nyápicnak vagy könyvmolynak csúfolták. Mert minden hátsó gondolat nélkül szerette az embereket. Sokan nem is tudták a rendes nevét. Ha éppen nem ágáltak mutatványosok a színen, vele szórakozott a nép.

No persze, hogyha a városka főterén a régi nagy idők nagy embere, Herkules állt velük szóba, még mindig az volt az igazi ünnep. Micsoda dicsőség, hogy polgártársuknak nevezhették!

Jött is a hős, miért ne jött volna.

+ + +

(Herkules egy ággal megpiszkálta a meder kisebb-nagyobb kavicsait, hogy az áramlat tovább sodorja azokat. — Taszigálnám a békétleneket a helyükre. Ahogy ezeket ni. Miért szállt volna el az erőm? Az agórán sem vennének körül, ha nem hinnének bennem — nyomta el kételyeit.)

+ + +

A feladatok! Szép kis lista, s akkor még nem is beszéltünk arról, hogy egyszer jókedvében átrakta Sziszüphosz szikláját a kapaszkodó másik felére; ne koptassa mindig ugyanott a talajt, ha felfelé igyekszik vele. Amikor ezt elmesélte léhűtő barátainak az agórán, az ifjonc, az örök kételkedő faggatni kezdte:

— És látta ezt valaki?

— Kérdezd meg az öregtől. Biztos még most is dühöng, hogy nem találja a kövön a feliratot.

- Feliratot?
- Igen. A használati utasítást, te bunkó.
Jót derültek rajta, de a nyápic nem hagyta magát:
- Én úgy tanultam az iskolában, hogy Korinthosz királya az alvilágban nyomta fölfelé a csúcsra azt az istentelen súlyt. Herkules, te leszálltál az alvilágba? Csak ezért?
- Miért ne? — vont a vállát. Egyébként valamelyik (melyik? valamelyik) feladat teljesítésére csakugyan le kellett szállnia Hádesz birodalmába.
- Csodálatos vagy, Herkules. Büszke lehet rád anyád, Alkmené — vágott közbe a kórus. — Hát nem? — néztek a kételkedőre.
- És atyád nem szólt ellene?
- Zeusz? Ugyan. Különben is a hegycsúcs kiállt az alvilágból. Nem kellett lebandukolnom.
- Te ugratsz engem.
- Hát, ha ugrasz! — nézett le rá tekintélye magasából.

+ + +

(Hátradőlt a parton. Száz szöcske pattant szét ijedten előle. Rábökött a bottal az égre. Azt a felhőcskét kéne kifacsarni. Jó lenne egy kis eső ebben az egyre tikkasztóbb melegben. Hallod-e, te Nap!)

+ + +

A piactéren Herkulesre figyelt mindenki. — És melyik próbatételekre emlékszel a legszívesebben?

— Melyikre? — s ahogy szokta, gondterhelten simogatta göndörödő szakállát. (Ketten valahol hátul összemosolyogtak: biztosan az istállót hozza megint elő.)

— Hát melyikre is? Augiász...

— Augiász, ó, Augiász! — zengték körülötte.

— Akárhogy is, az bizonyult a legnagyobb erőpróbának. A király óriási istállója telistele volt barmokkal. És nem akadt senki sem, aki az almot kihordta volna. Csak gyűlt a trágya nap mint nap rakásra. Benéztem. Gyerekek, én bizony visszahőköltem onnan. Azt a büzt! Mit kezd ezzel egy ilyen olümposzi illatfelhőbe burkolt, sárkányokkal viaskodó, csillogóra dörgölt vértezetű hős! Fúj. Te király, hova tűntek a rabszolgáid?

— Kiöregedtek, Herkules, valamennyien kiöregedtek. Évtizedek óta nem frissítettem föl az állományt a harcok mezején. Az igazat megvallva, mindig elpáholtak. És olyankor elvitték a rabszolganőimet — csettintett. — (A csinosak kellett nekik.) Különben cselekedj belátásod szerint. Van neked eszed, Herkules, ne mindig csak erőből... Látod, mi a helyzet. Estig csinálj valamit.

— Mit kapok érte?

— Hát, hát — Augiász tanácstalanul nézett az istállómesterére. (Felség! Annyi a barom az udvarban. — A kétlábúakra gondolsz? Mit kezd velük.) — No jó, ha estig készen vagy, hajtsd el a csorda felét. (A maradékkal már csak elboldogulunk valahogy.)

— Csapjunk egymás tenyerébe!

(Ebédidő van, nem? Jólesne, mondjuk, egy csülök, amelyet két marokra fogva rághatnék csupaszra. A vén zsugori! Csak pislog. Melyikünk bírja tovább idegekkel?)

— Örökké nem állhatok itt éhen. Ebből elég! — dobbantottam, hogy beleremegtek a falak. — Estére jövök, és viszem a béremet — kiáltottam, mit: mennydörögtem kifelé menet a vállam fölött. S jobb híján elballagtam az útszéli kocsmába, ahol hitelbe befaltam az egész készletet. Vacsorakor majd fizetek — ígértem a megdöbönt kocsmárosnak. — Természetben!

Hanem most aztán ki kell találni valamit. Olyan megoldást, amely egyszerű, gyors és, no és...

+ + +

Az agórán a hős körbejártatta tekintetét a hallgatóságon. Úgy gondolta, mindahányan lélegzetüket visszafojtva várják a csattanót. (Egy picit még várjatok.) A hatásosnak szánt szünet azonban hosszúra nyúlt. Néhányan kárörvendve figyelték, hogy Herkules tekintete a magabiztosságból hogyan csúszik a kifejezéstelenségbe. A könyvmoly semmit sem vett észre, csak a beállt csöndet érzékelte. Mit sem sejtve kottyantotta el magát:

— Az iskolában azt tanultuk...

Kínos percekgig meredt rá a hős, aztán (végre) dühödten torkolta le:

— Mit tanultatok! Azt hiszed, elfelejtettem, hogy milyen pofonegyszerű megoldás jutott eszembe? Azért, mert nem mondtam mindjárt? Tudjátok, az istálló a hegyoldalban állt. Megmarkoltam a felső folyót, és beengedtem a kapun. Lent kifolyt minden, bele az alsó folyóba. Nagyszerű. Nem? — vágta ki magát.

— Hurrá, Herkules! — kiabáltak.

A nyápic ingatta a fejét:

— Az iskolában...

— Kuss! Ha még egyszer előjössz azzal az iskolával, belédfojtom a szót, nyamvadtl alak.

— Ne tessék ilyen közönséges szavakat használni. Nem illik egy hőshöz. Az is... — csapott a saját szájára. De már későn.

A bajnok lépett egyet előre. Forrt benne a méreg. Döböntően húzódtak hátra mind. Védtelenül állt a feszülő izmokkal szemben a nyápic. Ekkor — micsoda véletlen! — csepürágók vonultak át a piactéren, síppal-dobbal, nyári hegedűvel. Sístergő kócsuk füstje szállt az égig. Vígység, felszabadult összevisszaság sodorta el a feszültséget. No most? Talán jobb is, hogy nem hősünk maradt a központ. Az előbb még megigézettek a könyvmolyt is magukkal sodorták.

— Álljatok meg. Mondanám... — A hátukat mutatták. Herkules, mit tehetett mást, sarkon fordult, és kísétált a városból.

+ + +

(A tiszta vízű kis patak az erdő szélén gondtalanul csörgedezett a tenger felé. A hős megpaskolta egy felkapott husággal a hullámok hátát. Mennyivel jobb itt, s mégis mi vonzza vissza az agóra tülekedésébe? Hazamenni? No nem. Egyre kevésbé van kedve hozzá. Mielőtt belépne a lakásba, elmegy a pajta mellett, ahol az évszakokverte harci szekere málladozik. És a házban a sok üres kis ágy. Miért nincs gyerekzsivaj? Erre gondoljon folyton-folyvást? Inkább a patak partján. Tudta azonban, hogy a múlt gyászos árnyai előbb-utóbb itt is utoléri. A Nap késő délutáni tompaságra váltott, gyenge szellő borzolta végig a domboldalt és a sötétlő fákat. A hűlő levegőben Herkules nehézkesen megfordult, és megint csak elindult a város felé. Még jó, hogy ott, a falak mögött azokról az árnyakról semmit sem tudnak.)

+ + +

A téren ketten vitáztak egymással. Körülöttük a kibicek hada. A hős egy darabig a hallgatóság háta mögül figyelte, hogy mitől csaptak fel az indulatok. Máris jóleső érzéssel vette tudomásul, hogy nyilván róla harsog a szó. A hidra volt-e az első, vagy az oroszlán?

Az öblös hangú, kövérkés polgár amellett kardoskodott, hogy a kilencfejű hidrát kellett megölni előbb, utána jöhetett a sörényes. Csakhogy a kilencfejű nem számít a sorba, mert elpusztításában segítségre volt szüksége a hősnek, erősítette a hórihorgas. Segítségre? Bizony. Nemcsak akkor, máskor sem bírt egymaga a szörnyekkel — helyeselt a többség. (Micsoda? Hiszen ezek engem kifiguráznak!)

— Hahaha! — kacarászott elkésetten valaki közülük.

— Eszednél vagy, szerencsétlen? — tette vállára a kezét Herkules. Áspiskígyót idéző sziszegése megfagyasztotta a levegőt. Az öblös hangú találta föl magát előbb:

— Mondd meg nekünk, ó, Herkules, mi az igazság? Előbb az oroszlán, vagy előbb a hidra?

— Hát persze, hogy előbb az oroszlán — vágta rá a hős, és várta a következő kérdéseket. Felszabadultan záporoztak is feléje. Hogyan is sikerült? És megnyúzta, vállára vette, úgy vitte a királynak megmutatni? Igen? És a király elbújt előle egy rézhordóba? Rézhordóba. Nohát! Ezek a gyáva királyok!

— És a hidra megöléséhez miért kellett segítség? — próbálkozott ismét a hórihorgas.

— Segítség? Ki mondta? Nekem segítség! Nekem? Sohasem kellett!

A vészjósló kitörésre mind behúzta a nyakát.

A nyápic most figyelt föl. Összetekerte olvasmányát és belekönyökölt a tömegbe. Már messziről mondta a magáét. Hogy mit tanultak erről az iskolában. Az óvatosak visszahúzták: — Állítsd le magad.

A könyvmolyba belébújt a kisördög: — Ó, dicső Herkules, elő tudod sorolni mind a tizenkét munkádat? — szabadította ki magát.

— Próbatétel — súgtak neki.

— Próbatétel volt a javából — kezdte számolni az ujjain a bajnok. — Az oroszlán, a hidra, a szarvas, a vadkan, a falánk madarak...

A kotnyeles megint jobban tudta: — Az ötödik az istálló.

— De arról már beszéltünk múltkor.

— És mi volt a hetedik próbatétel? — vizsgáztatta a nyápic a nagyembert.

— A hetedik? Mi lett volna — akadt el Herkules. Izzadság gyöngyözött a homlokán. A hetedik, a hetedik, visszhangzott benne a varázslatos szám.

A nyápic diadallal sorolta elő mindvalahányat, aztán feltette a legnagyobb kérdést:

— Mondd, ó Hercules, egyáltalán miért kellett neked ezt a sok próbatételt véghezvinni?

— Miért? Csak. Hát csak. Meg akartam mutatni az erőmet. Tudod, azoknak, akik nem hitték el, hogy nemcsak ész van bennem, hanem izom is.

A nyápic tovább kellemetlenkedett:

— Nem azért-e, mert ...

— Mert? — most már nyársalt a nagyember tekintete. A többiek húzták volna vissza előle a másikat. (Hagyjatok, ennek a végére járok.)

— Azt tanultuk az iskolában... — folytatta kiszáradt torokkal, de állhatatosan a nyápic. Lassan mondta, megnyomva minden szótagot: ...hogyan büntetésül, mert megölted a gyermekeidet. Igen, meg-öl-ted ő-ke-t.

Halk volt a szó, remegtek a hangok, de akit megcélzott velük, annak eljutottak a fülébe.

— Hazudsz! Én? Soha. Hogyan képzeled? — üvöltötte a nagyember.

— Nem én mondom. Bent van minden könyvben! Herkules, a gyermekgyilkos!

— Én úgy soha nem öltem embert. Én eddig soha nem gyilkoltam csak azért, hogy öljek. Értetted?

— Akkor honnan vették ezt? Mind, ahányan csak írtak rólad, Herkules!

— Héra volt az ármánykodó! Belőled is ő beszél! De kinyomom a gégedből az utolsó sóhajig! — lépett előre habzó szájjal, vérben forgó tekintettel. Az ifjanc taszította volna vissza. (A tekercs! A hatalmas láb alatt!) Herkules megragadta, s fölemelte a vézna kis életet. És két kézzel úgy markolta meg a torkát, hogy hátul összeérték az ujjai. Mozdulatlan nézték mind a kimeredt szemeket, a kapálódzó végtagokat.

Herkules végre megérezte, hogy túl messzire ment. Lihegve engedte el az áldozatot, aki alaktalan rongyként terült el a kövön. Minden idők legnagyobb hőse idegenül nézett saját kifehéredett kezére, amelybe az erőfeszítés után lassan tért vissza a vér. Elszállt a gátlástalan düh, pályája során annyi baj okozója. Most mi lesz?

— Megölte, mert szemébe mondta az igazat! — kiáltotta valaki a tömegből. Akik reménytelen bizakodással a holttestre hajoltak, most fenyegetően emelkedtek föl. — Az átokverte! Megölte! — visszhangozta a tömeg, a tér, az oszlopok sora, az egész város. Galambok rajjai menekültek.

— Én csak... — nyögte a próbatétek bajnoka. Értékes pillanatok vesztek kárba, mire rájött, hogy a hirtelen sötétedő estében csupán egy lehetősége maradt. Kipenderült az öklét rázó nép zárulni kezdő gyűrűjéből, és minden erejét összeszedve, szélesebben száguldott ki a falak közül, hogy elveszzen a felszálló párában az üldözők elől.

+ + +

Félig öntudatlanul rohant úttalan utakon, sokáig. Ágak sodorták-tépték, vízmosásokban, görgetegben botladozott, felbukott, majd talpraállt, s szaladt egyre lassuló futással tovább. Úgy meresztette a szemét, hogy már könnyeitől sem látta, hová tart. Az ösztön, a megszokás vezette végül oda, ahol a patakocskák csobogott lefelé.

A parton még egyszer megbotlott, s egyensúlyát veszítve, arccal zuhant a mederbe. Egyszerre annyit nyelt, hogy már fulladni kezdett, egyben valamennyire fel is éledt a hideg haboktól. Öklendezve-köhögve, az életösztön végső erejével kapaszkodott ki a fővenyre. Tudata ott süllyedt a semmibe.

Mikor magához tért, és vére lüktetése mögül meghallotta a tücskök ciripelését, felkelt a Hold. Nagy volt a tányér, és még sárgán fénylett a láthatáron. Előbb gondolattalan bámulással nézte emelkedését.

S akkor látván látta, amint egy éjfékete fűszárlól elrugaszkodva, fekete tücsök száll könnyedén fölfelé. És fekete kis szárnyaival kormányozza magát még feljebb, a sárga tányér magasába. Az állat kicsi, az ugrás óriási volt.

— Ó, Zeusz! Mit akarok én!?

Herkules zokogva borult az anyaföldre.